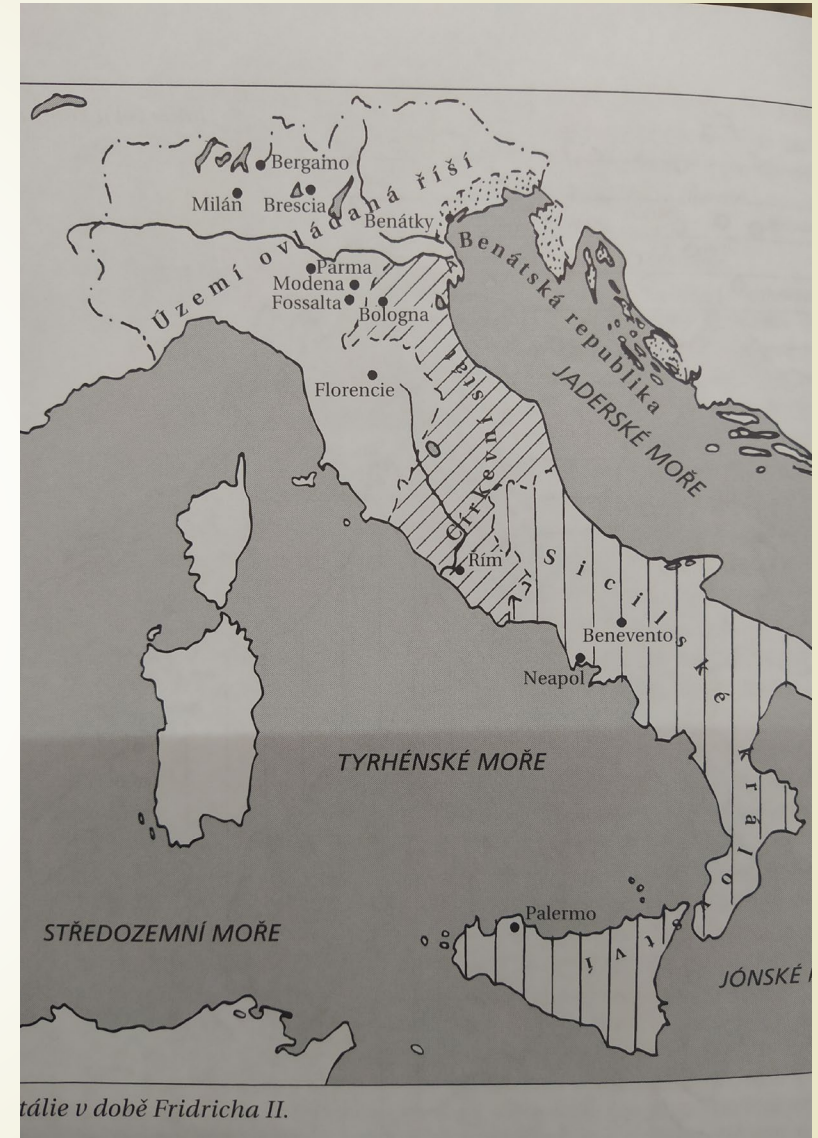

Počátky italské literatury

Politická a kulturní situace na Apeninském poloostrově ve středověku

- - <https://www.vanillamagazine.it/una-video-mappa-mostra-i-confini-dell-italia-dal-477-a-oggi/>
- Opožděný vývoj literatury psané v „lidové řeči“
- - přežívání latiny (dědictví antického Říma, vliv církve)
- - politická fragmentace na tomto území; chybí takové silné feudální centra jako byly francouzské dvory
- - Říše x Papež (ghibellini x guelfi)
- - až zač. 13 st. se politická situace na poloostrově změní tak, že umožní vznik literární produkce v „lingua del sì“
- Doba Fridricha II (Sicílie); městské komuny v severní a střední Itálii; univerzity – Bologna, Padova, Salerno, Neapol aj.
- „dialekty“, v nichž vznikaly nejstarší památky: franko-benátský, lombardský, umbrijský, sicilský, toskánský

Giullari – žakéři

- ▶ žakéři – giullari – joculariores (potulní pěvci – *cantastorie*, herci, hudebníci, tanečníci, šarlatáni...), někteří působili u dvorů, jiní v lidovém prostředí – trhy, hospody apod.
- ▶ některé typy žakéřských písní: *la tenzone* (žertovný spor), *il contrasto* (“hádání”), *la frottola* (lidová báseň, kuriózní náměty), *lo strambotto* (lidová báseň, satirická nebo milostná), *l'alba*, *il lamento*, *la malmaritata*, *la ballata* (zpěv doprovázený tancem), *la canzone* (původ provensálský, zprvu s hudebním doprovodem), *il serventese* (původ provensálský, námět oslavný, politický, morální, náboženský); aj.
- ▶ proslulí žakéři: Ruggieri Apugliese, původem zřejmě ze Sieny, žil kolem poloviny 13. stol. Matazone da Caligano, žil ve 13. století, *Detto dei villani* – satira zesměšňující venkovany. **Cielo D'Alcamo**, Sicilan, žil ve 13. století, pravděpodobně byl v kontaktu se dvorem Fridricha II. a prostředím sicilské básnické školy – *Rosa fresca aulentissima* („*contrasto*“ - spor mezi dvořicím se žakéřem a dívkou, která se mu nakonec podvolí). Francesco di Vannozzo, 14. století, původem z Padovy.
- ▶ Někteří žakéři (zvaní také *cantastorie*) **přednášeli** rovněž **francouzskou hrdinskou epiku** a romány na bretonské a antické náměty - vznik osobitého italského žánru zvaného „**il cantare**“ (forma: oktáva - osmiveršová strofa) - **inspirace pro renesanční rytířské eposy**
Antonio Pucci: *Gismirante*

Duchovní poezie

➤ **František z Assisi** (1182-1226)

- **Píseň tvorstva** (*Il cantico delle creature-Chvála stvoření, Píseň bratra Slunce* atd.)
- - nepravidelné, asonující nebo rýmované verše
- - umbrijský dialekt
- - napsána patrně v průběhu roku 1224
- Píseň shrnuje a vyjadřuje Františkovu spiritualitu a pokoru, jde o chválu Pána, využívající jednak tradiční biblická epiteta, a jednak originální "*chválu Boha skrze všechna jeho stvoření*".

Duchovná poézia

- ▶ **Jacopone da Todi** (asi 1230-1306)
- ▶ Psal básně duchovní, mystické, ale také politické a mravoučné. Sbíрка s názvem *Laude* jich obsahuje 92.
- ▶ *O papa Bonifazio molt'ài iocato al mondo* (obviňuje papeže z protekce, chamtivosti, bezbožnosti, pověr a kacířství, předpovídá mu věčné zatracení)
- ▶ Jacopone měl blízko v františkánském řádu, který měl s Bonifácem VIII problematické vztahy; kvůli kritice papeže byl Jacopone exkomunikován a na několik let uvězněn *Que farai, fra' Iacovone?*).
- ▶ **Lauda** – duchovní píseň ve formě *ballaty* – rozšířená zejména v Umbrii mezi 12. až 15. stoletím. *Lauda drammatica* (dialogizovaná): *Donna de Paradiso* neboli *Pianto della Madonna* (otevívá cestu k náboženskému dramatu, tzv. *sacra rappresentazione*)
<http://www.medievista.it/2015/04/02/donna-de-paradiso/>
- ▶ Jacoponovi bývá připisován také text latinské skladby *Stabat Mater*

La scuola siciliana

- ▶ poezie sicilské básnické školy - královský dvůr Fridricha II. - období 1230-1250
- ▶ vliv okcitánské trubadúrské poezie
- ▶ témata: dvorská láska, intelektuální úvahy o lásce;
- ▶ Láska – idealizována, abstraktní, začíná skrze pohled
- ▶ Jazyk: „siciliano illustre“
- ▶ básníci: většinou vysocí úředníci u královského dvora, vzdělaní, nemuseli být aristokratického původu, jejich úkolem bylo také psaní poezie, což dvoru dodávalo prestiž, často nedosahovali tvůrčí spontánnosti a originality svých okcitánských předchůdců
- ▶ Jacopo/**Giacomo da Lentini** (sonet), Pier delle Vigne, Giudo delle Colonne, Rinaldo d'Aquino, Giacomino Pugliese, Stefano Protonotaro da Messina, Jacopo Mostacci, Ciaccio dell'Anguillara, Federico II, Enzo di Svevia, aj.)

-
-
- ▶ Sonet
 - ▶ V původní podobě byl italský sonet rozdělen do osmiverší a šestiverší. Osmiverší obsahovalo propozici a šestiverší pak přineslo její řešení. Původní da Lentiniho sonet měl rýmovou strukturu a-b-a-b, a-b-a-b, avšak sonet brzy získal strukturu a-b-b-a, a-b-b-a.
 - ▶ Šestiverší bylo možné rýmovat dvěma způsoby: c-d-e c-d-e a c-d-c c-d-c. Později byla uvedena i další rýmová schémata.
 - ▶ Devátý verš (tzv. volta) tvořil obrat v celé básni a změnu tématu či atmosféry sonetu.

Vývoj lyrické poezie v Toskánsku

- ▶ od poloviny 13. století se centrem italské poezie stávají toskánské městské komuny
- ▶ *starší generace toskánských básníků*: Guittone d'Arezzo, Bonagiunta Orbicciani, Chiaro Davanzati, Monte Andrea, Dante da Maiano, Compiuta Donzella aj.); Tematika: milostná (navazují na okcitánské a sicilské básníky), nově též politická, morální apod.
- ▶ *mladší generace toskánských a bolognských básníků* - **dolce stil n(u)ovo** (tzv. stilnovismus, cca. 1280-1330) **Guido Guiniz(z)elli, Dante Alighieri Guido Cavalcanti, Lapo Gianni, Cino da Pistoia, Gianni Alfani, Dino Frescobaldi** aj.
- ▶ Témata: láska je ztotožněna s mravní ctností, žena-anděl je zprostředkovatelkou mezi nebem a zemí, láska je vnímána také jako duchovní (až mystický) prožitek; jindy (např. u Cavalcantiho) ovšem nenaplněná láska vede k utrpení, někdy s tragickými následky.
- ▶ Styl: jednoduchá syntax, slovník rafinovaný, muzikální; elegantní jednoduchost

didakticko-alegorická poezie

- ▶ severní Itálie (Lombardie)
- ▶ alegorické básnické skladby, obrazy záhrobního světa (tzv. vidění), líčení pekelných muk i rajske blaženosti:
- ▶ **Uguccione da Lodi** (1. pol. 13. stol.) – *Libro* – náboženská tematika; autor byl pravděpodobně blízký reformním hnutím jako patarini nebo valdenští.
- ▶ **Giacomino da Verona** (2. pol. 13. stol.) - *De Ierusalem celesti, De Babilonia civitate infernali. Bonvesin della Riva* (1240-1315) - *Libro delle tre scritte* (scrittura nigra, rubra, aurea: pekelná muka, Kristovo utrpení, rajska sláva)
- ▶ Toskánsko
- ▶ **Dino Compagni** (jeho autorství v případě tohoto díla však není zcela jisté): *Intelligenza* (alegorická skladba, inspirační zdroje italské, latinské, provensálské i francouzské; Inteligence v podobě krásné paní, která má na hlavě korunu s 60 drahokamy; její palác a dvořané, 7 královen – 7 ctností; výzdoba paláce – historické příběhy; palác je také alegorií lidského těla, jeho klenba představuje lidskou mysl).
- ▶ Francesco Stabili di Simeone – **Cecco d'Ascoli**: *Acerba* (didaktická poema; acerba etas - acerba vita, trpký pozemský život; témata: vesmír, příroda – fyzika, meteorologie, biologie, symbolika zvířat, vlastnosti kamenů; lidské ctnosti a neřesti, náboženská víra, etika); Cecco d'Ascoli polemizoval s Dantem, který věřil, že vůlí a silou ducha lze ovládat pudy, zatímco Cecco považoval za mnohem silnější přírodu a přirozenost; zabýval se astrologií a astronomií; roku 1327 byl inkvizicí odsouzen k smrti upálením.

didakticko-alegorická poezie

- ▶ Toskánsko
- ▶ **Brunetto Latini: *Tesoretto*** (alegorická poema inspirovaná francouzským *Románem o růži*; vypravěč se cestou ze Španělska do rodné Florencie dozvídá o vyhnání guelfů v bitvě u Montaperti, zabloudí v lese, potká Přírodu v podobě krásné paní, která mu objasňuje smysl světa a vesmíru – Bůh stvořitel, andělé, Lucifer, zvířata a rostliny, lidská duše, 4 lidské temperamenty, 4 živly, planety, znamení zvěrokruhu, ctnosti, hříchy, pokání, setkání s Ptolemaiem). Favolello (fr. fablel – poemetto; dopisy ve verších na téma přátelství; adresátem je básník Rustico di Filippo)
- ▶ *Strozzi 146, Tesoretto, Biblioteca Medicea-Laurenziana, 13th century*

komicko-realistická poezie

- ▶ **Rustico di Filippo** – Florentin, ghibellin, z obchodnické rodiny; ve svých básních často zachycuje směšné figurky z měšťanských vrstev (*Oi dolce mio marito Aldobrandino; Una bestiuola ho visto molto fera; Quando Dio messer Messerin fece*).
- ▶ **Cecco Angiolieri** – původem ze Sieny, guelf, syn bohatého bankéře; hráč, pijan a milovník žen; měl problémy se zákonem, zanechal po sobě dluhy; jako spojenec Florencie bojoval roku 1289 u Campaldina proti Arezzu, tam se zřejmě seznámil s Dantem; zřejmě po roce 1296 byl v politickém vyhnanství v Římě; jeho básnická tvorba je karikaturou „sladkého nového stylu“ (milénka Becchina).
- ▶ **Folgore da San Gimignano** – původem ze San Gimignano, guelf; ve své básnické tvorbě navazuje na tradici okcitánského žánru “plazer” – líčí příjemné zábavy aristokratů; *Sonetti de' mesi* – 14 sonetů, v nichž básník popisuje, jak lze příjemně trávit čas během jednotlivých měsíců, adresátem je pan Nicolò di Nisi (Nigi) ze Sieny; *Sonetti della settimana* – adresátem je Carlo di messer Guerra Caviccioli z Florencie.